

Mărturiile ale începuturilor tipografiei pariziene în colecțiile
Bibliotecii Academice Clujene (I)
(1501 - 1530)

Drd. ELENA DAMIAN
Biblioteca Filialei Cluj-Napoca
a Academiei Române

Cartea veche franceză este o parte esențială a bogatei și pasionantei moșteniri culturale pe care ne-au lăsat-o numeroasele generații de erudiți, de tipografi, de iubitori ai acestui tezaur, un martor tăcut, dar elocvent al istoriei acelei epoci.

Cartea, „*acest ferment*,” după expresia lui Lucien Febvre, a produs profunde transformări în cultura europeană. Tiparul, născut dintr-o necesitate, în zorii umanismului, a asigurat progresul și triumful definitiv al acestuia. Așadar, oamenii au creat cărțile, iar acestea au format omul de tip nou.¹

Inventatorul artei tiparului, al acestui mijloc de comunicare calitativ superior, Johannes Gutenberg, „*a descătușat inteligența și i-a dat aripi*.”² Venerat sau uneori contestat, Gutenberg este cel care a realizat, cu prețul unor multiple dificultăți și al unor îndelungi încercări, pe parcursul întregii sale vieți, această minunată invenție cu efecte nebănuite pentru progresul omenirii.³

¹ Lucien Febvre, Henri-Jean Martin, *L'apparition du livre*, Paris, Editions Albin Michel, 1971, p. 7.

² Geo Haven Putnam, *Books and their makers during the Middle Age*, vol. I, New York, 1962, p. 349.

³ Albert Labarre, *Istoria cărții*, Iași, Institutul European, 2001, p. 60-63.

Dorința legendarului inventator a fost de a scrie „fără pană, trestie, sau condei,” ci cu ajutorul unor caractere mobile din metal; el a rămas în istorie nu atât pentru invenția propriu-zisă, ci pentru dezvoltarea ulterioară a acesteia, pentru impactul pe care l-a avut asupra omenirii.⁴

S-a afirmat adeseori că dezvoltarea culturii și cererea tot mai mare de cărți a dus la descoperirea tiparului. Conform acestei opinii, el ar fi trebuit să apară în țara cea mai avansată din punct de vedere intelectual, în Italia, acolo unde universitățile cunoșteau deja o mare dezvoltare (prima universitate, cea de la Bologna, luase ființă în anul 1154), or tiparul s-a născut într-un oraș de pe Rin, cu doar 3000 de locuitori, un oraș încă medieval, fără activitate intelectuală, fără universitate. Prin urmare, tiparul nu a apărut dintr-un impuls intelectual, ci dintr-o stare avansată a unei tehnici. Gutenberg a vrut să descopere un procedeu mai eficace pentru a produce cărți, fără a intui însă consecințele imense pe care invenția le va antrena. Această invenție desăvârșită, deși ținută secret de primii tipografi, s-a răspândit cu repeziciune, iar xilografia a fost văzută ca un strămoș direct al tipografiei.⁵

Ambiția primilor tipografi a fost de a da o replică mai ieftină și mai rapidă manuscriselor. Cartea tipărită, deși mai ieftină, nu avea frumusețea manuscriselor înluminate, adevărate opere de artă. Cartea manuscrisă îi va interesa pe colecționarii bogați, dornici să achiziționeze valori artistice certe. Tiparul, ca element al progresului social, va aduce democratizarea scrierii; cartea va satisface nevoile și gusturile unor pături mai largi ale populației.

În a doua jumătate a secolului al XV-lea și la începutul celui de-al XVI-lea, cartea manuscrisă merge în paralel cu cea tipărită; mai întâi, cartea tipărită imita manuscrisele. Sfârșitul unei epoci și începutul alteia; o societate a elitei va ceda locul unei societăți de masă, iar tiparul va conduce la transformări noi și profunde; o clientelă nouă (burhezi, comercianți...), cu nevoi noi. Tehnica, respectiv mașina, se substituie scrisului cu mâna, iar

⁴ Albert Flocon, *Universul cărților*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, p. 141.

⁵ Albert Labarre, *op. cit.*, p. 63-64.

atelierul copiștilor cedează locul tipografiei. Truda copiștilor a pregătit-o pe cea a tipografilor.⁶

Mai întâi, tipografiile s-au răspândit în orașele germane, apoi în țările limitrofe (prima tipografie a fost înființată la Mainz, în 1445). La moartea lui Gutenberg, în 1468, tiparul funcționa deja în mai multe orașe europene: la Mainz (1445), Strasbourg (1458), Bamberg (1460), Köln și Subiaco (1465), Basel și Roma (1467), Augsburg (1468).

La sfârșitul secolului al XV-lea, în peste 250 de orașe europene, existau deja ateliere tipografice (Germania, Elveția germanică, Alsacia, Țările de Jos etc.). În Italia, se tipărea în 80 de orașe (mai ales în centru și în nord: Subiaco - 1465, Roma - 1467, Veneția - 1469; 150 din cei 500 de tipografi italieni ai secolului al XV-lea au practicat tipografia la Veneția și 4500 din cele 12000 de ediții italiene ale epocii au fost tipărite aici). O statistică făcută în 1480 menționează 122 de orașe în Europa care își aveau tipografiile lor: în Italia - 50, în Germania - 30, în Franța - 9, în Olanda - 8, în Spania - 8, în Elveția - 5, în Belgia - 5, în Anglia - 4, în Cehia și Slovacia - 2 și în Polonia - 1.⁷

În Franța, în anul 1500, tipografiile funcționau în vreo 40 de orașe. Procesul s-a accelerat, mai ales între anii 1480-1500.

Așadar, noua descoperire s-a răspândit repede în Europa. Primii tipografi germani au plecat din Mainz spre Italia, Țările de Jos, Franța etc. Granițele lingvistice nu constituiau o piedică, deoarece majoritatea cărților erau tipărite în limba latină. Din artă, încetul cu încetul, cartea devine o marfă, din ce în ce mai căutată.⁸

⁶ Lucien Febvre, Henri-Jean Martin, *op. cit.*, p. 14, 36, 111.

⁷ Henri-Jean Martin, *Cartea și civilizația scrisă*, Paris, 1968 (text dactilografiat), p. 256; Albert Flocon, *op. cit.*, p. 158; Elena Damian, *Tipografi lyonezi din secolul al XVI-lea în colecțiile Bibliotecii academice clujene*, în *Libraria*, Târgu-Mureș, Biblioteca Județeană Mureș, 1, 2002, p. 156-157.

⁸ Albert Flocon, *op. cit.*, p. 125-126, 147-149; Albert Labarre, *op. cit.*, p. 64-65; Lucien Febvre, Henri-Jean Martin, *op. cit.*, p. 264-265, 350-368; Victor Duță, *Călătorie în lumea scrierii și a tiparului*, București, Editura Sport-Turism, 1988, p. 117.

În 40 de orașe din Franța au sosit tipografi din Germania să-i învețe pe francezi noua artă, dar, practic, două au fost marile centre ale tipografiei franceze în secolul al XV-lea: Paris - 1470 și Lyon - 1473. În Franța, până în anul 1500, Parisul și Lyonul au lansat pe piața cărții 82% dintre ediții, ele provenind mai ales de la tipografii stabili; raportul între producția celor două orașe este de 2,5; Parisul a dat în jur de 2850 ediții, iar Lyonul aproximativ 1140. Cele aproape 4000 de ediții pariziene și lyoneze reprezintă între 14 și 16% din totalul edițiilor tipărite în secolul al XV-lea (în jur de 27 000), conform opiniei cercetătorilor K. Burger și F. G. Goff.⁹

Referindu-se la cartea tipărită din secolul al XV-lea, Albert Flocon consideră că 40% din producția totală îi aparține Italiei, 30% Germaniei, 15% Franței, 8% Țărilor de Jos și 7% restului Europei. Cercetătorul a estimat că aproximativ 40000 de titluri au apărut înainte de anul 1500, conservate și inventariate, considerând că ele reprezintă numai o cincime din producția totală (restul fiind pierdute de-a lungul timpului).¹⁰

Francezii, chiar dacă nu au inventat ei tiparul, l-au perfecționat și l-au dus spre cele mai înalte culmi. Încă din anul 1458, Charles al VII-lea l-a trimis pe Nicolas Jenson la Mainz ca să se informeze despre noua descoperire.

Tipografiile nu s-au menținut în toate orașele unde au luat ființă; ele au rezistat cel mai bine în centrele universitare și comerciale, unde nevoia de carte era mai mare.¹¹

Numeroși specialiști s-au ocupat de primele ateliere tipografice din Franța, având puncte de vedere diferite; de altfel, este greu de dat unei epoci atât de schimbătoare și adesea atât de contradictorii, o imagine globală. Primele producții ale artei tipografice, respectiv cărțile tipărite înainte de

⁹ Jeanne-Marie Dureau, *Les premiers ateliers français*, în *Histoire de l'édition française. I. Le livre conquérant. Du Moyen Age au milieu du XVII-ème siècle*, sous la direction de Roger Chartier et Henri-Jean Martin, Paris, Fayard/Promodis, 1989, p. 198-199.

¹⁰ Albert Flocon, *op. cit.*, p. 146.

¹¹ Albert Labarre, *op. cit.*, p. 64-65.

duminica de Paști din anul 1500, sunt numite în istoria tiparului și a cărții *incunabule*.

Jeanne-Marie Dureau ne propune perioada 1470-1520, care, consideră cercetătoarea, corespunde în ansamblu unei redresări generale a regatului, atât din punct de vedere politic, cât și economic și demografic. Orașele se dezvoltă, școlile și universitățile furnizează o clientelă în creștere, dornică să-și achiziționeze producțiile tipografice.¹²

Albert Labarre, specialist în istoria cărții și a tiparului, este de părere că, o dată între 1520 și 1530, ar corespunde mai bine realității și se va opri asupra anului 1530, considerând că acesta marchează într-adevăr o cotitură în acest domeniu.¹³

Prin urmare, anii 1500-1530 sunt ani de tranziție, considerați ca atare de specialiști de marcă.¹⁴ Ne vom referi și noi la perioada 1501-1530.

Unii cercetători români, luând în considerare opiniile unor specialiști ca S. H. Steinberg, Geo Haven Putnam, D. B. Updike, care, în lucrări monumentale de istoria cărții și a tiparului, aduc soluții de ameliorare sau chiar de schimbare a acestei încorsetări a perioadei incunabulelor, acceptă și ei denumirea de *post incunabula* pentru perioada 1501-1550.¹⁵

¹² Jeanne-Marie Dureau, *op. cit.*, p. 186.

¹³ Albert Labarre, *Les incunables, la présentation du livre*, în *Histoire de l'édition française*, p. 228.

¹⁴ Henri-Jean Martin, Jeanne-Marie Dureau, *Des années de transition: 1500-1530*, în *Histoire de l'édition française*, p. 256-257.

¹⁵ Vezi S. H. Steinberg, *Five hundred years of printing*, London, 1986; Geo Haven Putnam, *Books and their makers during the Middle Age*, vol. I-II, New York, 1962; D. B. Updike, *Printing types, their history, forms and use*, vol. I-II, ed. 3, Cambridge, Massachusetts, 1966; ei nu sunt de acord cu infailibilul an 1500 și propun denumirea de post incunabula pentru lucrările tipărite între 1501-1550, creând o punte de legătură și o trecere firească de la incunabule la tipăriturile timpurii ale secolului Renașterii, sau chiar de a considera perioada 1450-1550 ca fiind a incunabulelor; vezi și Doina Curticean, *Post incunabula în colecțiile Bibliotecii academice clujene*, I (1501-1520) și II (1521-1550), în *Biblioteca și cercetarea*, XVII, Cluj-Napoca, 1993, p. 9-14 și XVIII, Cluj-Napoca, 1994, p. 3-4;

Tiparul la Paris. Secolul al XV-lea

Introducerea în anul 1470 a primului atelier tipografic în Franța este rezultatul inițiativei a doi universitari: rectorul Sorbonei, Jean Heynlin, și prietenul său, Guillaume Fichet, profesorul de teologie. Ei au invitat trei tipografi germani (Ulrich Gering, Michel Friburger și Martin Crantz, elevi ai lui Fust și Schöffer din Mainz), pentru a instala o presă la Sorbona, în localul bibliotecii. Tipografi germani nu erau simpli meseriași, ei aparțineau elitei intelectualității vremii.¹⁶

Dornici de a difuza noile idei umaniste, cei doi francezi editează prima carte tipărită din Franța: *Scrisorile lui Gasparino din Bergamo (Epistolae Gasparini Pergamensis)*. Jean Heynlin și Guillaume Fichet au mai publicat texte clasice: Salustius, Valerius Maximus, Cicero, Lorenzo Valla.¹⁷

După plecarea lui Fichet, atelierul tipografic a fost mutat de la Sorbona și instalat pe strada Saint-Jacques (cu însemnul „Soleil d’ Or”); acolo, timp de 5 ani, au apărut vreo 30 de ediții; textele alese au fost de drept, de teologie, scolastice, manuale. Presele nu mai difuzau doar ideile noi, ci se vor strădui să atragă și o clientelă nouă, pe cea a juriștilor și a clerului parizian, grija comercială existând deja.

În anul 1473, un alt atelier a funcționat la Paris, condus de Jean Stoll și Pierre Cesar (Kaiser), apoi, în 1476, Pasquier și Jean Bonhomme s-au instalat în același cartier (strada Saint-Jacques a rămas multă vreme strada tipografilor). Între anii 1480 și 1500, numărul atelierelor pariziene va crește cu repeziciune, până la sfârșitul secolului existând 60. După plecarea lui Heynlin și Fichet, Sorbona nu mai are nici un rol în producția cărților. Cartea pariziană din secolul al XV-lea este mai mult populară decât savantă. Alături de producția teologică de tipul cel mai tradițional, un important sector al

în cazul nostru, analiza producției de carte franceză din Franța s-a făcut pe secole, așa cum o face cea mai mare parte a specialiștilor.

¹⁶ Jeanne-Marie Dureau, *op. cit.*, p. 190; ortografia numelor celor trei germani este diferită în Albert Labarre, *op. cit.*, p. 65 și Albert Flocon, *op. cit.*, p. 186; vezi și Paul Dupont, *Histoire de l'imprimerie*, tome I-II, Paris, L'Harmattan, Montréal, L'Harmattan Inc., 1998, p. 93.

¹⁷ Albert Labarre, *op. cit.*, p. 68.

tipografiei pariziene se orientează spre lucrări în limba populară, literatură de trubaduri, romane cavalerești, traduceri și adaptări de texte latine. Marea specialitate a preselor pariziene sunt cărțile de rugăciune (*Cartea Orelor* s-a bucurat de un succes deosebit).¹⁸

Câțiva dintre marii editori francezi care au activat la Paris până în anul 1500 și care au contribuit la apariția cărții ilustrate în franceză au fost: **Jean Dupré** (Johannes de Prato) - imprimă în 1481 două missele, ornate parțial (din 1484, gravurile devin mai dese); a fost inițiatorul acestui nou gen de cărți; **Jean Bonhomme** - primul librar parizian care și-a ilustrat edițiile; **Antoine Vérard** - a dominat istoria cărții pariziene ilustrate. El a fost primul veritabil editor parizian; a finanțat munca tipografilor și a gravorilor; a avut un atelier propriu de înluminare (între 1485 și 1512, a publicat sub firma sa circa 300 de volume, în bună parte cărți de rugăciune, dintre care 170 datează din perioada 1490-1500); **Philippe Pigouchet**, **Thielman Kerver** și **Simon Vostre** s-au specializat în cărțile de rugăciuni, abundent și original ilustrate. În ilustrațiile sale, T. Kerver va folosi licornul, animal fabulos din Evul Mediu; **Michel Le Noir** - va edita romane cavalerești; **Guy Marchant** - rămâne în istoria tiparului cu lucrările *Dans macabru* (1485), *Dans macabru al femeilor* și, mai ales, *Calendarul păstorilor*; ¹⁹ **Jean Tréperel** - va edita alături de Guy Marchant texte populare; editorul **Marnef** își va începe activitatea în 1481, numele său fiind legat de o semnificativă lucrare de la sfârșitul Evului Mediu, *Dansul macabru*.²⁰

¹⁸ Albert Flocon, *op. cit.*, p. 187-188; Lucien Febvre, Henri-Jean Martin, *op. cit.*, p. 252-254.

¹⁹ În anul 1483, apar în Franța primele mărci tipografice: la Paris, la Guy Marchant, în lucrarea *Ars moriendi* (10 decembrie 1483) și la Lyon, la Nicolas Philippi și Marcus Reinhart. Cf. Henri-Jean Martin, Jeanne-Marie Dureau, *op. cit.*, p. 232.

²⁰ Albert Flocon, *op. cit.*, p. 189-192; Henri-Jean Martin, *op. cit.*, p. 311-317; Dominique Coq, *Les incunables: textes anciens, textes nouveaux*, în *Histoire de l'édition française*, p. 227.

Secolul al XVI-lea

Din galeria tipografilor și a editorilor parizieni care au activat la începutul secolului al XVI-lea, respectiv în perioada de tranziție (1501-1530), cea a trecerii de la incunabul la cartea modernă, i-am ales de această dată pe **Jean Petit I-er** (pentru partea I a lucrării) și pe **Josse Bade** (pentru partea a II-a a lucrării).²¹

Jean Petit I-er (numele său apare ca Joannes Parvus sau Jehan Petit), adevărat capitalist, a devenit unul dintre cei mai importanți editori ai cărții pariziene de la sfârșitul secolului al XV-lea și din primii ani ai secolului al XVI-lea. Între anii 1493 și 1530, el editează peste 1000 de volume, cea mai mare parte foarte importante, reprezentând aproximativ 10% din producția totală a preselor pariziene. Mai mult decât Barthélemy Buyer, el apare ca fiind tipul de mare librar finanțator. Deși s-a născut într-o familie bogată de măcelari (nu se știe data precisă a nașterii și nici cea a morții sale), el a fost o persoană cultivată, care a întreținut raporturi dintre cele mai bune cu savanții timpului său. Averea sa și cea a fiului său, care i-a urmat în fruntea afacerii, au fost imense. El a fost unul dintre cei patru mari librari jurați ai universității din Paris și principalul editor al studenților, unul dintre cei mai buni agenți de difuzare a cărții umaniste din capitala Franței. Nimeni, probabil, nu a tipărit atâtea ediții originale ca și el, în acea perioadă. Adeseori, el împarte cheltuielile de editare cu alți librari sau tipografi. S-a aflat în fruntea unui grup care îi cuprindea pe cei mai buni librari și pe cei mai

²¹ În Franța, tiparul cunoaște în prima jumătate a secolului al XVI-lea o activitate de excepție. Numărul atelierelor este în continuă creștere. Parisul și Lyonul, împreună cu Veneția, sunt centrele cele mai active din întreaga Europă. Este o epocă atât de bogată, încât cei mai renumiți tipografi și editori sau mulțimea autorilor sunt dificil de enumerat. Pentru secolul al XVI-lea, Albert Labarre estima numărul edițiilor pariziene la 25 000, pe cele lyoneze la 13 000, iar pe cele venețiene la 15 000. Vezi: Albert Labarre, *op. cit.*, p. 78. La Paris, aproximativ 1000 de persoane lucrează în meseriile legate de carte. Tipograful, editorul umanist, propagator al ideilor noi, erudit, entuziast, original, este bine reprezentat în secolul al XVI-lea, secolul Renașterii. Vezi Roger Chartier, *Le livre humaniste*, în *Histoire de l'édition française*, p. 271.

pricepuți tipografi parizieni ai timpului său. A colaborat cu Kerver, Marnef și, uneori, cu Henri Estienne I-er. Avea contracte cu mai multe zeci de tipografi, printre care nume bine cunoscute; mai întâi, cu Guy Marchant, cu care a fost mai mult sau mai puțin asociat, apoi cu Gaspard Philippe, Ulrich Gering, Pierre Le Dru, Felix Baligault, Nicolas des Prés și mulți alții. A fost protectorul lui Geoffroy Tory și al lui Josse Bade, pe care l-a încurajat la începutul activității sale. Pe el l-a însărcinat cu corectura unor texte importante, iar apoi i-a încredințat o tipografie; astfel, s-a născut faimoasa officină tipografică a lui Josse Bade. Jean Petit i se va adresa adesea, atunci când va dori să realizeze ediții deosebit de corecte, însă Josse Bade va lucra și pe cont propriu, în cazul edițiilor care se puteau realiza cu cheltuieli mici, colaborând el însuși cu colegii săi librari.

Jean Petit I-er a conclucrat și cu tipografi din Rouen, Clermont, Limoges, Lyon, Troyes, Orléans, Tours etc.²²

Așadar, alături de tipograful care produce cărțile, se dezvoltă o altă meserie, cea a editorului care își asuma responsabilitățile comerciale, subvenționând fabricarea și asigurând vânzarea cărților. Acest rol de editor l-a jucat la Paris Jean Petit, care, afirma Albert Labarre, a publicat între 1493 și 1530 aproape 1500 de ediții, dând de lucru numeroșilor tipografi și asociindu-se celor mai vestiți librari ai orașului, cu care împărțea cheltuielile și vânzarea edițiilor. A avut numeroase afaceri de acest gen și în alte orașe din Franța.²³

În perioada 1510-1520, Jean Petit a publicat numeroase texte juridice, adresându-se preselor lyoneze.

Studiind activitatea lui Jean Petit, unii cercetători menționează 1029 ediții ale acestuia pentru perioada 1501-1520.²⁴

Referitor la marca sa tipografică, ea apare în câteva variante și este compusă din inițialele prenumelui și a numelui său, așezate pe un blazon încadrat de două animale fantastice; în partea de jos, numele său apare întreg:

²² Lucien Febvre, Henri-Jean Martin, *op. cit.*, p. 180-192.

²³ Albert Labarre, *op. cit.*, p. 89.

²⁴ Henri-Jean Martin, Jeanne Dureau, *op. cit.*, p. 266.

IEHAN PETIT (sau *Jehan*). Marca sa corespundea și firmei casei sale; în acea epocă, aceasta era principala modalitate de a individualiza casele.²⁵

Dintre cărțile editate sau tipărite de Jean Petit I-er în perioada 1501-1530 (singur sau în colaborare cu Josse Bade, Petit fiind primul tipograf), Biblioteca Academică clujeană se poate mândri cu 7 ediții rare și prețioase, făcând parte din fondurile istorice (Catholic și Reformat), dar și din fondul Blaj (3 exemplare aparținându-i lui Timotei Cipariu) (în calitate de al doilea tipograf, numele său apare adesea alături de cel al lui Jodocus Badius Ascensius, de exemplu într-o valoroasă ediție *Lucretius* din anul 1514, cota: C 55177).

Edițiile prezente în colecțiile bibliotecii noastre sunt reprezentate de:

- **Clasici latini:** Cicero Marcus Tullius (106-43 a.Chr., om politic, orator, filosof și scriitor) și Horatius Flaccus Quintus (65-8 a.Chr., poet);
- **Clasici greci:** Platon (427-347 a.Chr., filosof);
- **Autori francezi:** Durand Guillaume de Saint-Pourçain (?- 1334, filosof scolastic și canonic);
- **Autori italieni:** Spagnoli Battista (Mantuanus, 1448-1516, umanist) și Vergilius Polydorus (1470-1555, umanist, latinist distins).

1. Cicero, Marcus Tullius. *Opera philosophica...* - Paris, venundantur cum ceteris ab Ioanne Paruo & Iodoco Badio, 1511, dec. - [8], 172 f., in folio.

- S. Puiu, D. Daisa, poz. 930
 - Graesse, vol. II, p. 171
 - cu marca tipografică; cu chenar ornamentat
 - posesor : T. Cipariu
 - letrine ornate
 - conține index
 - însemnări manuscrise și sublinieri cu cerneală roșie
 - legătură din pergament alb
- Cota: B 3477

²⁵ *Ibidem*, p. 233.

2. Horatius Flaccus, Quintus. *Opera cum notis Mancinelli et Jodoci Badii explanatione*. Tom. I (a) *Sermones & Epistole...* Tom. II (b) *Ode. Carmen Epodon et Seculare...* - Paris, Jehan Petit, 1503, sept. Tom. I, 101 f + 1 f. albă; Tom II, [4], 136, 24 f., in folio.

- S. Puiu, D. Daisa, poz. 2070
 - Graesse, vol. III, p. 348
 - Brunet, vol. II, p. 632
 - 2 tomuri legate într-un volum
 - cu marca tipografică la ambele tomuri
 - posesor: T. Cipariu
 - letrine ornate
 - conține index
 - însemnări manuscrise și sublinieri cu cerneală neagră
 - legătură din piele maro, cu ornamente, cu încuietori metalice, cu manuscris în cotor
- Cota: B 5519

3. Horatius Flaccus, Quintus. *Opera cum commentariis... Antonii Mancinelli: et cum... Jodoci Badii Ascensii explanatione... cum eiusdem Ascensii commentariis...* - Parrhisiis, venundantur in vico divi Jacobi ab Ioâne Paruo Dionysio Roce et ipso Ascensio, 1511, oct. - [4], 130, 83 f., in folio.

- H. M. Adams, vol. I, p. 553, poz. 859
 - cu marca tipografică
 - cu însemnarea manuscrisă: ex libris Joannis Vas. Anno 1602
 - letrine ornate
 - conține index
 - însemnări manuscrise și sublinieri cu cerneală neagră și roșie
 - legătura din piele maro (deteriorată), cu ornamente cu urme de închizători metalice
- colligat cu C 54928 (L. Valla)
- Cota: C 54927

4. Platon. *Opera a Marsilio Ficino traducta... enarrationem... Rodulpho Agricola...* [Paris], venundantur ab Ioanne Parvo & Iodoco Badio [in aed. Ascensianis, 5 Kal. Iun. 1518] - [8], 389 f.

- H. M. Adams, vol. II, p. 90, poz. 1443
 - cu marca tipografică
 - cu chenar ornamentat
 - posesor Steph. Cszéki, Claud., 1703.
 - letrine ornate
 - însemnări manuscrise cu cerneală roșie și neagră
 - legătura din piele maro, cu ornamente cu urme de închizători metalice
- Cota: R 80050

5. Durandus, Gulielmus de Sancto Porciano. *Expectatissime in quattuor sētētiarū libros qstionū resolutiones...* - (Paris) a Iacobo merlino recognite... venūdāt a (impens.) Iohāne paruo [1515, nov.] - [50], 480, [3] f., in folio.

- H. M. Adams, vol. I, p. 376, poz. 1179
 - cu marca tipografică
 - cu chenar ornamentat
 - letrine ornate
 - conține index
 - legătura din piele maro, cu ornamente
- Cota: C 59552

6. [Spagnoli, Giovanni Battista (Mantuanus)]. *Novem F. Baptiste Mantuani... opa praeter caetera moralia... Iodoci Badii Ascensii explanatione elucidata omnia... sebastiani Murrhonis & Sebastiani Brantii... elucidatione decorata...* - Parhisiis, venundantur ab Ioāne Parvo et ipso ascensio Parrhisiis: et ab Jacobo Forestario Rothomagi: in suis cuiusq. aedibus, 1507, decemb. - [10], 329 f., in folio

- S. Puiu, D. Daisa, poz. 3955

- cu marca tipografică
 - posesor T. Cipariu
 - letrine ornate
 - conține index
 - însemnări manuscrise
 - legătura din piele maro, cu ornamente
- Cota: B 3925

7. Vergilius, Polydorus. *De inventoribus rerum libritres*. - Paris, pro Iohanne Petit, 1505, ian. - 61 f., în 4°.

- cu marca tipografică
 - posesor Stephani Sardi, 1761
 - posesor Soctiy JESU Claudiop 1765
 - conține index
 - însemnări manuscrise și sublinieri cu cerneală neagră
 - legătura din pergament gălbui
 - colligat C 58454 - 58456
- Cota: C 58454

Notă: alături de cataloagele binecunoscute ale lui H. M. Adams, Graesse, Brunet etc., pentru cărțile care i-au aparținut lui Timotei Cipariu, vezi și Sidonia Puiu, Dora Daisa *Biblioteca lui Timotei Cipariu. Catalog*. Vol. I - V. Cluj, Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, 1990 (colecția Bibliografii și cataloage speciale. 4); în curând, va apărea o nouă ediție a catalogului, mult îmbunătățită, elaborată de colega noastră, Sidonia Puiu.

Cărțile prezentate sunt monumente ale tipografiei franceze din epoca Renașterii, ediții care aduc prestigiu bibliotecii noastre și a căror punere în valoare ne onorează.

ANEXE

- Fig. 1: B 3477 (1511) - T. Cipariu
 Fig. 2: B 5519 a și b (1503) - T. Cipariu
 Fig. 3: C 54927 (1511)
 Fig. 4: R 80050 (1518)
 Fig. 5: C 59552 (1515)
 Fig. 6: B 3925 (1507) - T. Cipariu
 Fig. 7: C 58454 (1505)
 Fig. 8: C 58454 (1505)

Figura 1 - 1511

Figura 2a - 1503

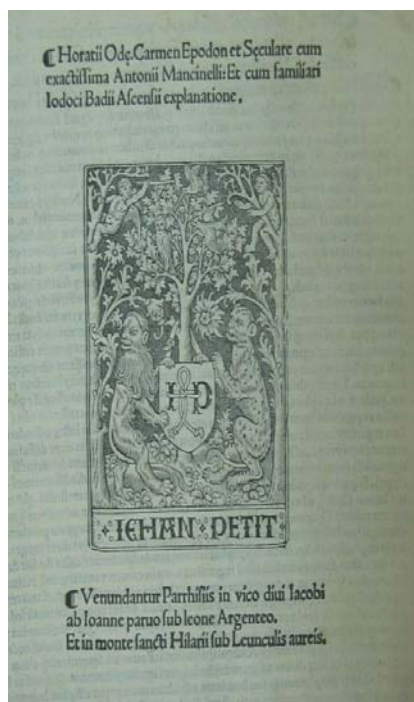

Figura 2b - 1503

Figura 7 - 1505

Figura 8 -
Atelier de legătorie 1505, 10 ian.

Témoignages des débuts de l'imprimerie parisienne dans les collections de la Bibliothèque Académique de Cluj-Napoca (1) (1501-1530)

Résumé

Notre démarche veut présenter, une fois de plus, les valeurs bibliophiles de la Bibliothèque Académique de Cluj-Napoca, notamment les livres représentatifs de certains typographes renommés pour les débuts de l'imprimerie parisienne: Jean Petit I-er (pour la première partie de l'ouvrage) et Josse Bade (pour la seconde). Ce sont des monuments de la typographie française de la Renaissance, présents dans notre bibliothèque, qui apportent du prestige à notre institution et leur mise en valeur nous a paru bien nécessaire. C'est une petite partie du trésor que nous voulons faire connaître à tous ceux qui apprécient les raretés bibliophiles dont nous sommes fiers.